

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор навчально-наукового
інституту міжнародних
відносин ім. Б.Д. Гаврилишина
Ірина ІВАЩУК
_____ 2023

ЗАТВЕРДЖУЮ:

В.о. проректора з
науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
_____ 2023

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Директор навчально-наукового
інституту новітніх освітніх
технологій
Святослав ПИТЕЛЬ
_____ 2023р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Політика і релігія»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань - 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність – 052 «Політологія»
освітньо-професійна програма – «Міжнародні та регіональні політичні
комунікації»

Кафедра політології та філософії

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	3	5	28	14	3	6	99	150	5	
Заочна	3	5	8	4			138	150	6	

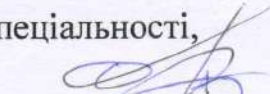
9.08.2023
[Signature]

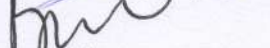
Робочу програму склав: доцент кафедри політології та філософії ЗУНУ, доц., канд. політ. н., Томахів В.Я.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри політології та філософії протокол №1 від 28.08.23 р.

Завідувач кафедри,
доктор філософських наук, професор Тетяна ЧОЛАЧ

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 052 «Політологія», протокол №1 від 29.08. 2023 р.

Голова групи забезпечення спеціальності,
д-р політ наук, професор Олег РУДАКЕВИЧ

Гарант ОП Володимир ТОМАХІВ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Політика і релігія»

1. Опис дисципліни «Політика і релігія»

Дисципліна «Політика і релігія»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань – 052 “Соціальні та поведінкові науки”	Дисципліна вибіркова Мова навчання Українська мова
Кількість залікових модулів – 3	спеціальність – 052 “Політологія”	Рік підготовки: <i>Денна – 3</i> <i>Заочна – 3</i> Семестр: <i>Денна – 5</i> <i>Заочна – 8</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – Бакалавр	Лекції: <i>Денна – 28</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 99</i> <i>Заочна – 138</i> <i>Тренінги – 6</i> Індивідуальна робота : <i>Денна – 3</i>
Тижневих годин – 10, з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Політика і релігія»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою дисципліни «Політика і релігія» полягає у ґрунтовному вивченні студентами принципів багатоаспектної взаємодії політики і релігії, держави і церкви у світі та в Україні..

2.2. Завдання вивчення дисципліни:

Завдання лекційних занять полягає у наданні студентам системного викладу теоретичних і практичних проблем взаємодії політики і релігії як багатоаспектного явища. Окреслене буде викладене студентам у відповідності з програмою та робочим планом навчальної дисципліни «Політика і релігія»

Завдання практичних занять полягає в тому, щоб закріпити отримані на лекціях знання теорії курсу «Політика і релігія». Сформувані у студентів на основі теоретичного матеріалу, поданого на лекціях навички застосування набутих теоретичних знань для використання їх в своїй професійній та громадській діяльності; наукових дослідженнях з політологічної проблематики; глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях; формування громадянських та патріотичних засад для участі молодих фахівців у громадському та політичному житті України.

3. Програма навчальної дисципліни «ПОЛІТИКА І РЕЛІГІЯ» ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Політика і релігія». Релігія як соціальний феномен

Релігія як форма суспільної свідомості, як тип світогляду. Етимологічне тлумачення слова «релігія». Релігійна свідомість: релігійні погляди та релігійні почуття. Рівні релігійної свідомості: буденний (релігійна психологія) та теоретичний (релігійна ідеологія). Структура релігійного комплексу (елементи релігії): релігійні погляди, релігійні почуття, релігійний культ, релігійні організації. Типи релігійних об'єднань: церква, секта, деномінація. Функції релігії. Класифікація релігій.

Тема 2. Взаємодія політики і релігії

Функціональний вияв релігії в політиці. Рівні взаємодії Державна влада як фактор взаємодії політики і релігії. Вплив релігії на політичне лідерство. Секуляризація і сакралізація суспільного життя: теоретичні аспекти проблеми. Поняття теократії, релігійної влади, релігійного фанатизму, клерикалізму. Політичні аспекти релігійних доктрин як засіб впливу релігії та церкви на політичне життя. Поняття політичної релігії. Етноконфесійні аспекти взаємовпливу релігії та політики. Релігія і національно-політичні рухи. Держава і церковна етнополітика.

Тема 3. Національні релігії як фактор політичного розвитку. Історія і сучасність.

Політичні аспекти ранніх національних релігій. Релігія і етнос. Ранні і пізні національні релігії як націоідентифікуючий фактор у політичному розвитку.

Іудаїзм: тотожність етнічного і конфесійного як основа політичної доктрини релігії єврейського народу. Історія та релігійне підґрунтя арабо-ізраїльського конфлікту. Індуїзм і соціальна структура суспільства в Індії. Проблема релігійно-етнічних конфліктів в Індії у ХІХ-ХХ ст. Джайнізм як вияв конфесійно-політичної опозиції до буддизму. Сикхізм. Даосизм і конфуціанство в системі політичних відносин Китаю. Синтоїзм як політико-релігійна ідеологія Японії. Паназійська політична доктрина синтоїзму.

Тема 4. Політичні традиції світових релігій

Буддизм і політика. Виникнення, священні книги буддизму. Буддійська доктрина про ставлення до світської влади. Політико-історичні аспекти розвитку буддизму в країнах Азії, Далекого Сходу. Роль буддизму в політичному житті Китаю і Японії. Буддійський фактор в політичному розвитку країн Індокитаю (Бірма, Непал, Шрі-Ланка, Таїланд). Політика і сангха. Буддизм про питання війни і миру. Діяльність Всесвітнього братства буддистів, інших буддійських суспільно-релігійних організацій. Тибетська держава лам. Політичні традиції буддійської теократії. Релігійні війни і політичні конфлікти у буддійському світі. Соціально-політичні концепції сучасного буддизму.

Політичні традиції християнства. Виникнення християнства: історико-політичний контекст. Політико-ідеологічні чинники поширення і утвердження християнства у Римській імперії. Християнство у соціально-політичній інфраструктурі Стародавнього Риму. Політичні концепції Старого і Нового Завітів. Еволюція християнських поглядів на державно-політичну системи. Соціально-церковна інституціалізація християнства. Процес "одержавлення" церкви в Римській імперії.

Політичні аспекти становлення середньовічної церкви. Політико-конфесійні підґрунтя церковних розколів у християнстві. Західна християнська традиція і політика. Християнська концепція теократії. Папство і політика. Середньовічна теологія про державу і церкву (Августин, Тома). Візантійська православна традиція відносин держави церкви. Сучасний стан світового православ'я і політика. Російське православ'я і політика. Концепція "третього Риму" Сучасний стан світового православ'я і політика. Православ'я у посткомуністичній Європі. Політичні традиції протестантизму. Протестантський чинник у політичному житті США та країн Європи. Вплив протестантизму на президентські кампанії в США у ХХ ст. Протестантський фактор у визначенні зовнішньої політики США та ряду європейських країн

Політичні традиції ісламу. Ісламські канони про основи суспільного устрою та державо-церковні взаємини (Коран, шаріат). Політико-конфесійні засади творення мусульманських общин. Концепції імамату та халіфату. Соціально-політична доктрина ісламу. Поняття "джихаду". Ставлення ісламу до проблем війни і миру, визвольних рухів. Течії в ісламі та політика. Секуляризаційні тенденції в мусульманському світі (Єгипет, Туреччина, Іран). Іслам в політичному розвитку арабських держав. Іслам та проблема арабської єдності. Міжнародні ісламські політичні організації. Традиції ісламського соціалізму.

Тема 5. Еволюція теократичної ідеї походження влади.

Державно-політична влада як фактор взаємодії політики і релігії. Теологічна теорія походження влади і держави. Поняття теократії, релігійної влади, релігійного фанатизму, клерикалізму. Вплив релігії на політичне лідерство. Макс Вебер про харизматичний тип політичної влади і лідерства. Теократичні держави. Традиції теократизму в сучасних світських державах.

Тема 6. Держава і церква: основні моделі сучасної взаємодії

Моделі державно-церковних відносин. Види правового статусу церкви в системі державно-правових режимів. Секуляризація і сакралізація суспільного життя: теоретичні аспекти проблеми. Політичні аспекти релігійних доктрин як засіб впливу релігії на церкви на політичне життя.

Характер державно-церковних відносин як показник рівня розвитку і держави і релігії. Схеми фінансової підтримки державою церковних інститутів.

Політико-правовий зміст поняття "свобода совісті". Релігійна дискримінація. Релігізації політики й політизації релігії. Роль релігії у розвитку громадянського суспільства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Релігія в сучасних політичних процесах

Тема 7. Поняття релігійного конфлікту та його роль у політиці

Поняття релігійного конфлікту, об'єкт, суб'єкт конфлікту. Конфліктні відносини. Критерії класифікації конфліктів. Основні причини релігійних конфліктів. Суперечності між релігійними групами, політика держави по відношенню до них як причина релігійних конфліктів. Релігійно-конфесійні конфлікти в Україні

Тема 8. Сучасні християнські конфесійно-релігійні політичні доктрини

Трансформація відносин церкви та світської влади у ХІХ ст. Значення творчого доробку Папи Лева ХІІІ та енцикліки «*Regum novarum*» в становленні офіційної католицької соціальної доктрини. Папа Іван ХХІІІ і процес *aggiornamento*. Другий Ватиканський собор і його рішення. Внесок Папи Івана Павла ІІ в формування сучасної суспільно-політичної доктрини католицизму. Причини формування «теології визволення» в країнах Латинської Америки. Спроба Г.Гутьєрреса поєднати постулати християнства та марксизму-ленінізму. Критика теології визволення офіційними інститутами католицької церкви. Концепція «русского мира» та її православний чинник.

Тема 9. Іслам в системі світової політики

Особливості ісламу стосовно інших світових конфесій. Д. аль-Афгані та М. Абдо як засновники модерністського напряму ісламізму. Постать М.К.Ататюрка і його вплив на розвиток світської моделі розвитку держав з ісламським населенням. Поширення модернізаційних процесів Г.А.Насером та шахом М.Р.Пехлеві. Причини й умови формування ісламського фундаменталізму. Х. аль Банна і окреслення засад фундаменталізму. Організація «Брати мусульмани». Концепція ісламської революції

та держави аятоли Р.М.Хомейні. Концептуальні засади програмних документів організації Джамаат аль-Джигад, руху Талібан, Хезболли та Аль-Каїди, ІДІЛ. «Ісламська держава»: сутність та завдання. Зв'язок ісламського фундаменталізму та тероризму.

Тема 10. Зв'язок політики та релігії в історії України

Дохристиянські вірування і політичні утворення давніх слов'ян. Політичне підґрунтя релігійної реформи 988 р. Геополітичний аспект розвитку українського християнства (візантійська та римська орієнтації). Українське православ'я як етнонаціональний феномен (історичний аспект). Політичні аспекти унійної традиції в Україні. Берестейська унія - церковно-політична оцінка. Державотворчі позиції українського греко-католицизму. Національні релігії та іслам в політико-релігійній історії України.

Тема 11. Взаємодія політичного і релігійного на сучасному етапі політичного розвитку України

Політико-конфесійні процеси в сучасній Україні. Проблема автентичності (політичної, канонічно-неканонічної) українського християнства. Етнотворчі, націконсолідуючі традиції Української церкви. Сучасний український політичний процес і релігійно-церковні чинники. Політичні орієнтації українського релігійно-церковного світу. Проблема "державної", "національної" чи помісної церкви. Історія української християнської демократії. Релігійні аспекти в програмах сучасних політичних партій. Релігійно-церковний фактор у виборчих кампаніях в Україні. Характер і типи взаємин між державою і церковними організаціями. Українське законодавство про свободу совісті та релігійні організації.

**4. Структура залікового кредиту дисципліни „Політика і релігія”
денна форма навчання**

	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Тренінг, КПЗ	Конт-рольні заходи
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Політико-релігійні взаємовпливи в історії політичного розвитку світу						
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Політика і релігія». Релігія як соціальний феномен.	2	1	9		4	Поточне опитування
Тема 2 Взаємодія політики і релігії	2	1	9			
Тема 3. Національні релігії як фактор політичного розвитку.	4	2	9	1		
Тема 4. Політичні традиції світових релігій.	4	2	9			
Тема 5. Еволюція теократичної ідеї походження влади	2	1	9			
Тема 6. Держава і церква: основні моделі взаємодії	2	1	9			
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Релігія в сучасних політичних процесах						
Тема 7 Поняття релігійного конфлікту та його роль у політиці.	2	1	9		4	Поточне опитування
Тема 8. Сучасні християнські конфесійно-релігійні	4	2	9			

політичні доктрини						
Тема 9. Іслам в системі світової політики	2	1	9	1		
Тема 10. Зв'язок політики та релігії в історії України	2	1	9	1		
Тема 11. Взаємозумовленість політичного і конфесійного на сучасному етапі політичного розвитку України	2	1	9			
Разом	28	14	99	3	8	

**Структура залікового кредиту дисципліни „Політика і релігія”
заочна форма навчання**

Змістовні модулі і теми	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Політико-релігійні взаємовпливи в історії політичного розвитку світу			
Тема 1. Предмет і завдання курсу «Політика і релігія». Релігія як соціальний феномен.			12
Тема 2 Взаємодія політики і релігії	2	2	11
Тема 3. Національні релігії як фактор політичного розвитку.	2		11
Тема 4. Політичні традиції світових релігій.	2		11
Тема 5. Еволюція теократичної ідеї походження влади			12
Тема 6. Держава і церква: основні моделі взаємодії			12
Тема 7 Поняття релігійного конфлікту та його роль у політиці.			12
Тема 8. Сучасні християнські конфесійно-релігійні політичні доктрини			12
Тема 9. Іслам в системі світової			12

політики			
Тема 10. Зв'язок політики та релігії в історії України	2	2	10
Тема 11. Взаємозумовленість політичного і конфесійного на сучасному етапі політичного розвитку України			11
Разом	8	4	138

5. Тематика практичних занять

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Політика і релігія». Релігія як соціальний феномен.

Мета: Подати основну проблематику курсу «Політика і релігія» як навчальної дисципліни. Розкрити основні підходи до вивчення та сутності релігії, її основні функції у суспільстві, взаємозв'язок з політикою.

Питання для обговорення:

1. Предмет і завдання курсу «Політика і релігія». Релігія як форма суспільної свідомості, як тип світогляду.
2. Структура релігії (елементи релігії) та її функції релігії.
3. Класифікація релігій.

Тема 2. Взаємодія політики і релігії

Мета: Проаналізувати функціональний вияв релігії в політиці. Розкрити сутність поняття «політична релігія», на конкретних прикладах показати етноконфесійні аспекти взаємовпливу релігії та політики.

Питання для обговорення:

1. Функціональний вияв релігії в політиці. Рівні взаємодії політики та релігії.
2. Поняття політичної релігії.
3. Етноконфесійні аспекти взаємовпливу релігії та політики.

Тема 3. Національні релігії як фактор політичного розвитку. Історія і сучасність

Мета: Проаналізувати політичні аспекти національних релігій в політиці та розкрити їх націоідентифікуючий фактор, конфліктний потенціал в полірелігійному суспільстві.

Питання для обговорення:

1. Політичні аспекти національних релігій. Національні релігії як націоідентифікуючий фактор у політичному розвитку.
2. Іудаїзм: тотожність етнічного і конфесійного як основа політичної доктрини релігії єврейського народу.
3. Індуїзм і соціальна структура суспільства в Індії.
4. Проблема релігійно-етнічних конфліктів в Індії у XIX-XX ст. Сикхізм.

5. Даосизм і конфуціанство в системі політичних відносин Китаю.
6. Синтоїзм як політико-релігійна ідеологія Японії.

Тема 4. Політичні традиції світових релігій

Мета: Проаналізувати політичні традиції світових релігій та розкрити місце, політичного у них. З'ясувати взаємодію держави з релігійними конфесіями в залежності від їхньої приналежності.

Питання для обговорення:

1. Буддизм і політика. Політичні традиції буддійської теократії.
2. Політичні традиції християнства. Виникнення християнства: історико-політичний контекст.
3. Еволюція християнських поглядів на державно-політичну системи. Політичні аспекти становлення середньовічної церкви.
4. Візантійська православна традиція відносин держави церкви. Російське православ'я і політика.
5. Реформація та політичні традиції протестантизму. Протестантський чинник у політичному житті США та країн Європи.
6. Політичні традиції ісламу. Ісламські канони про основи суспільного устрою та державо-церковні взаємини (Коран, шаріат).
7. Іслам в політичному розвитку арабських держав. «Ісламська держава»: сутність та завдання.

Тема 5. Еволюція теократичної ідеї походження влади

Мета: Розкрити сутність місце теократичної ідеї походження влади в основних релігіях. Показати традиції теократизму в сучасних світських державах.

Питання для обговорення:

1. Теологічна теорія походження влади і держави. Поняття теократії
2. Вплив релігії на політичне лідерство. Макс Вебер про харизматичний тип політичної влади і лідерства.
3. Теократичні держави. Традиції теократизму в сучасних світських державах.

Тема 6. Держава і церква: основні моделі сучасної взаємодії

Мета: Розкрити структуру державного механізму, його основні елементи. З'ясувати механізм організації і здійснення державної влади. Проаналізувати функціонування інститутів державної влади та їх взаємодію з недержавними інститутами політичної системи.

Питання для обговорення:

1. Моделі державно-церковних відносин. Види правового статусу церкви в системі державно-правових режимів.
2. Релігізації політики й політизації релігії. Роль релігії у розвитку громадянського суспільства.
3. Політико-правовий зміст поняття "свобода совісті".
4. Схеми фінансової підтримки державою церковних інститутів.

Тема 7. Поняття релігійного конфлікту та його роль у політиці

Мета: Розкрити зміст релігійного конфлікту, основні причини, місце в сучасних світових політичних процесах.

Питання для обговорення:

1. Поняття релігійного конфлікту, об'єкт, суб'єкт конфлікту. Критерії класифікації конфліктів.
2. Основні причини релігійних конфліктів.
3. Релігійно-конфесійні конфлікти в сучасному світі та в Україні.

Тема 8. Сучасні християнські конфесійно-релігійні політичні доктрини

Мета: Розкрити політичний зміст сучасних християнських релігійних соціально-політичних доктрин. Проаналізувати їх місце в світовому політичному процесі

Питання для обговорення:

1. Трансформація відносин церкви та світської влади у XIX ст. Сучасна суспільно-політична доктрина католицизму.
2. Причини формування «теології визволення» в країнах Латинської Америки. Критика теології визволення офіційними інститутами католицької церкви.
3. Концепція «русского мира» та її православний чинник .

Тема 9. Іслам в системі світової політики

Мета: Розкрити особливості ісламу стосовно інших світових конфесій. Проаналізувати основні політичні концепції ісламу, причини виникнення ісламського фундаменталізму та його терористичного потенціалу.

Питання для обговорення:

1. Особливості ісламу стосовно інших світових конфесій. Постать М.К.Ататюрка і його вплив на розвиток світської моделі розвитку держав з ісламським населенням.
2. Поширення модернізаційних процесів. Концепції панісламізму та ісламського соціалізму.
3. Концепція політичного ісламу. Причини й умови формування ісламського фундаменталізму та його концептуальні засади (документів організації Джамаат аль-Джигад, руху Талібан, Хезболли, Аль-Каїди та Іділ)
4. «Ісламська держава»: сутність та завдання. Зв'язок ісламського фундаменталізму та світового тероризму.

Тема 10. Зв'язок політики та релігії в історії України

Мета: Проаналізувати зв'язок політики та релігії в історії України. Показати роль українського православ'я в політичній історії, державотворчі позиції українського греко-католицизму. Розкрити місце національних релігій та ісламу в політичній історії України.

Питання для обговорення:

1. Дохристиянські вірування і політичні утворення давніх слов'ян.
2. Політичне підґрунтя релігійної реформи 988 р. Геополітичний аспект розвитку українського християнства (візантійська та римська орієнтації).

3. Українське православ'я як етнонаціональний феномен (історичний аспект). Державотворчі позиції українського греко-католицизму.
4. Національні релігії та іслам в політико-релігійній історії України .

Тема 11. Взаємозумовленість політичного і конфесійного на сучасному етапі політичного розвитку України

Мета: Проаналізувати взаємозумовленість політичного і конфесійного на сучасному етапі політичного розвитку України. Розкрити політичні орієнтації українського релігійно-церковного світу релігійно-церковний фактор у політичних передвиборних баталіях в Україні та основні проблеми сучасного релігійного життя в Україні.

Питання для обговорення:

1. Політико-конфесійні процеси в сучасній Україні та їх проблеми.
2. Політичні орієнтації українського релігійно-церковного світу. Релігійно-церковний фактор у політичних передвиборних баталіях в Україні.
3. Українське законодавство про свободу совісті та релігійні організації.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Індивідуальне завдання з дисципліни „Політика і релігія” виконується самостійно кожним студентом на основі засвоєння програмного матеріалу. КППЗ охоплює усі основні теми дисципліни. КППЗ оформляється у відповідності із встановленими вимогами. Виконання КППЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту з „ Політика і релігія” КППЗ оформляється у відповідності до встановлених вимог.

КППЗ повинен містити наступні розділи:

1. Титульний аркуш містить:
 - назву університету;
 - назву кафедри;
 - назву навчальної дисципліни;
 - номер академічної групи;
 - дату подачі викладачеві на перевірку - день, місяць, рік.
2. **Зміст.**
3. **Вступ.** Вступ розкриває сутність, стан наукового завдання і його значення. Тут же вказують мету й завдання дослідження.
4. **Основна частина.** Розкриває наукове дослідження і відповідає обраній темі, вступу й висновкам роботи.
5. **Висновки.** У висновках вказують результати, отримані при проведенні дослідження, пропозиції або рекомендації щодо вирішення поставленого завдання відповідно до результатів дослідження.
6. **Список літератури.** Джерела розміщують за абеткою прізвищ авторів або заголовків. Оформлення відбувається в такому порядку
 - використана література (у т. ч. періодична);
 - література на іноземних мовах;
 - Інтернет джерела з обов'язковою позначкою, яка інформація міститься на цьому сайті (порталі). Не припустиме посилання пошуків на сайти.
7. **Вимоги до оформлення.** Шрифт Times New Roman, 14, полуторний інтервал; поля: верхнє й нижнє – 20 мм, лівє - 25 мм, правє - 15 мм.

**Взірець варіанту КППЗу
«Політичне життя і церква в сучасній Україні».
Тематика КППЗ**

1. Релігія в житті людини і суспільства.
2. Релігійна основа провідних європейських ідеологій.
3. Релігійні віровчення як основа політики держави.
4. Суспільно-політичне й філософське значення Конфуціанства.
5. Теологічні тлумачення політичних інститутів і процесів.
6. Політика і релігія в історії папства.
7. Сутність діяльності великих релігійних організацій у сучасній Україні.
8. Конфесійна політика України під час існування СРСР.
9. Церковна політика в Україні.
10. Зростання релігійної свідомості в Україні.
11. Конфесійна політика США.
12. Структура та функції релігії в їх взаємодії з політикою.
13. Моделі державно-церковних відносин.
14. Схеми фінансової підтримки державою церковних інститутів.
15. Правовий зміст свободи совісті.
16. Роль релігії у розвитку громадянського суспільства.
17. Державно-церковні відносини в Україні та принципи їх вдосконалення.
18. Політичне життя і церква в сучасній Україні.
19. Політичні погляди та вплив мусульманської громади в Україні.
20. Особливості політичної участі мусульман
21. Релігійна безпека держави як складова державотворчого процесу в Україні.
22. Особливості державно-церковних відносин в Італії та Іспанії.
23. Особливості державно-церковних відносин у Великій Британії та США.
24. Порівняльний аналіз поміркованого ісламу з ісламським фундаменталізмом.

7. Самостійна робота

№ п/п	Тематика
1	Тема 1. Релігія як соціальний феномен
2	Тема 2. Взаємодія політики, релігії та економіки
3	Тема 3. Національні релігії як фактор політичного розвитку суспільства.
4	Тема 4. Політичні традиції світових релігій.
5	Тема 5. Теократизм та його сутність.
6	Тема 6. Основні моделі взаємодії держава і церкви.
7	Тема 7. Релігійно-політичні конфлікти сучасності.
8	Тема 8. Релігії та політичні ідеології
9	Тема 9. Іслам в сучасній системі світової політики
10	Тема 10. Зв'язок політики та релігії в історії України.
11	Тема 11. Взаємозумовленість політичного і конфесійного на сучасному етапі політичного розвитку України

8. Тренінг з дисципліни

Організація та проведення тренінгу

Тренінг (training) – це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання поставлених завдань в одному із видів діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. to train - виховувати, навчати) – комплекс вправ для пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Порядок проведення тренінгу

- a. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.
- b. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил у вигляді таблиць, бланків документів.
- c. **Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів у кількості 3-5 осіб з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.
- d. **Підведення підсумків.** Обговорюється результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Тематика тренінгів:

1. Інтелектуальна гра «Дебати» на тему: «**Українська помісна православна церква: необхідність чи ігри політиків?**»
2. Інноваційна гра на тему: «**Шляхи, способи та умови розбудови Православної Церкви в Україні.**»

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «**Політика і релігія**» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання результатів КППЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- ректорська контрольна робота;
- залік

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «**Політика і релігія**» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3
30%	40%	30%
Усне опитування під час заняття (6 тем по 10 балів = 60 балів) 2. Письмова робота = 40 балів	1. Усне опитування під час заняття (5 тем по 10 балів = 50 балів) 2. Письмова робота = 50 балів	1. Написання КППЗ, яке включає вибір теми, складання плану, написання роботи = 70 балів. 2. Захист КППЗ = 30 балів

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)

75-84		С (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійне забезпечення викладання лекцій (проектор; <i>on-line</i> платформи: <i>ZOOM</i> ;	1-11
2	Система дистанційного навчання ЗУНУ <i>moodle.wunu.edu.ua</i>	1-11
3	Пакет прикладних програм базових інформаційних технологій: <i>MS Office</i>	1-11
4	Телекомунікаційне програмне забезпечення (<i>Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox</i>)	1-11

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Академічне релігієзнавство: підруч.: за наук. ред. проф. А. Колодного. К.: Світ знань, 2000. 862 с.
2. Віллем, Жан-Поль. Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття [Текст] / Жан-Поль Віллем; [пер. з фр.]. – К.: Дух і літера, 2019. 331 с.
3. Горбач О. Взаємодія системи "політика - релігія" / О. Горбач // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розв. 2018. Вип. 24. С. 9-13.
4. Новітні та нетрадиційні релігії, містичні рухи у суспільно-політичній сфері України: Монографія / За заг. ред. проф. З.І.Тимошенко. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2018. 331 с.
5. Омельчук В. В. Релігійна політика стародавніх і середньовічних держав: навч. посіб. / В. В. Омельчук, В. М. Лісничка. — К.: Персонал, 2019. — 608 с.
6. Пасічний Р. Релігія та політика: взаємовідносини в Україні / Р. Пасічний // Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку. 2017. Вип. 19. С. 126-129.
7. Перевзій В. Відносини держави і церкви в контексті побудови громадянського суспільства // Політичний менеджмент. 2018. № 1. С. 84-92.
8. Політологічний енциклопедичний словник. – К., Генеза, 2004.
9. Релігієзнавство: підручн. [Текст]; за ред. В. І. Лубського, В. І. Теремка. К.: вид. центр «Академія», 2018. 408 с.
10. Голотін С.І., Кальниш Ю.Г., Колосков В.В., Петрик В.М., Штоквиш О.А., Соціально-правове регулювання діяльності релігійних організацій: Навчальний посібник. К.: Вид-во НА СБ України, 2018. - 78 с.

Додаткова література:

11. Бондарчук П. М. Релігійна політика в Україні у 1960-х - 1980-х р. і сучасна практика міжконфесійних відносин: монографія / П. М. Бондарчук, В. М. Даниленко, В. О. Крупина, О. Н. Кубальський ; НАН України, Ін-т історії України. К., 2018. 210 с.
12. Колодний, А. М. Релігійне сьогодення України: роздуми, оцінки і прогнози (тематична збірка вибраних статей і тез) К., 2019. – 450 с.

13. Сергійчук, В. Нескорена церква. Подвижництво греко-католиків України в боротьбі за віру і державу [Текст] / В. Сергійчук. – К.: Дніпро, 2001. – 494 с.
14. Черенков, М. М. Європейська реформація та український євангельський протестантизм: генетико-типологічна спорідненість і національно- ідентифікаційні виміри сучасності . Одеса: Християнська просвіта, 2018. 566 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського –<http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України – <http://www.nplu.kiev.ua/>
3. Сайт Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України – <http://www.ipiend.gov.ua/>
4. Сайт Українського незалежного центру політичних досліджень – <http://www.usipr.kiev.ua/>
5. Сайт Українського центру політичного менеджменту – <http://www.politik.org.ua/>
6. Сайт журналу «Віче» – <http://www.viche.info/>
7. Сайт альманаху «Грані» – <http://www.grani.org.ua/>
8. Сайт наукового вісника «Гілея» – <http://www.gileya.org.ua/>
9. Сайт журналу «Нова парадигма» – <http://www.novaparadigma.org.ua/>

